

ВСЕВОЛОД ИВАНОВ

СИЗИФ, СИН НА ЕОЛ

Превод от руски: Александър Хрусанов, 1987

chitanka.info

Войникът веднага ги позна, родните планини!

По пладне планините са мрачни, нащърбено сиви, а дълбоките клисури, които ги прорязват — оранжеви. Той веднага позна и Скиронския път, който се виждаше край стръмните южни склонове на планините. Пътят приличаше на пастирски камшик, завит на кравай. Такъв го бе виждал войникът Полиандър като дете, такъв си бе останал и сега. Пътникът можеше внезапно да види на него избила кръв или други знаци на предстоящи нещастия.

Но какво бяха за Полиандър нещастията? Те му бяха отмерени достатъчно и с пълна чаша ги бе пил. Беше преждевременно увехнал и пожълтял също като урочасан.

Беше полагал клетва да служи на Александър, македонски цар, наречен Велики, и му бе служил. После служи на цар Касандър, обединил в себе си наред с безпощадната избухливост още безпощадно честолюбие. Скоро след смъртта на Александър Велики, пред когото се прекланяха боговете и оръжието на всички земи, цар Касандър хвърли в тъмница жена му и сина му. А войникът Полиандър продължаваше да насочва покрития си със сребро щит срещу враговете на Касандър. Той, глупакът, искаше Касандър да има добро мнение за него! Разправят, че вярата може и планина да премести. Цар Касандър се оказа по-неподатлив и от най-голямата планина. Касандър не вярваше на войника Полиандър, на всичките войници — страхуваше се от щита му, от дебелията му червена шия, от огромния му глас, в чието бучене обичаха да се вслушват другите войници. Войникът не бе навършил още четиридесет години, когато цар Касандър го обяви за болен, слаб за служба в леката пехота и го изпрати в родината му без никакви пари.

И ето, пред него са планините, зад които е родината му — богатият град Коринт. Войникът гледаше планината и мислеше: „Как ще го посрещне градът и кои от роднините му са живи?“ Бяха минали много години от времето, когато за последен път бе видял родния град. Тогава беше силен, а сега раните му бяха признати за опасни и беше освободен от армията на цар Касандър. Слаб, слаб!

„За кого са опасни моите рани, кълна се в кучето и гъската? Не за тебе ли, царю? Не ти ли се плашиш от увереното ми очакване, че синът на Великия, днес малкия и малолетен Александър Ег, ще порасне, ще стане войнствен като баща си? На него ще му бъде нужен! На него ще

са му нужни походи! А ти, царю, имаш ум само колкото да запазиш придобитото от Александър Велики. Пък и дали ще го запазиш, царю Касандър?“

Така мърмореше той, като с опасение поглеждаше към Скиронския път. Не му се искаше да се изкачва по него. Достатъчни му бяха войнишките нещастия! Достатъчно предзнаменования! Искаше да живее живота на спокоен, честен човек, например на бояджия на платове...

И той си спомни за пътеката, която някога съкращаваше пътя до Коринт. Наистина пътеката беше трудна, но пък без знаци за нещастия.

— Ей, вие!

Селяните от крайпътното селище, които жънеха житото, го гледаха с уважение. За да се спаси от жегата, той свали ризницата си, но гърдите му бяха толкова широки, че изглеждаше пак да е с ризница. Ръцете му стърчаха встрани — и от навика да държи щит и копие, и защото ризницата не им позволяваше да се прилепват към тялото. Той винаги спеше на гръб, разтворил широко голямата си, чувствена уста. Като у всички много пътували очите му бяха учудени и със зеленикавия цвят на окосена трева, която всеки миг ще се превърне в сено, но все още пази цвета и мириса на младостта, като в същото време притежава суховата зрялост.

Той стоеше в картинна и величествена поза, каквото подобава на войник на Александър Велики, преминал заедно с царя от границата на Тракия до студеното Местийско езеро, където господства вечна зима; видял Кавказките планини, края на земята, откъдето започва Царството на мрака; видял Мемфис и Дамаск, Суза и Ектабан и всичките скални крепости в Иран, и бреговете на Инд, покрай която срещу него вървяха мощните слонове с малки очи и пожълтели бивни на индийския цар Пор.

Той пожела на селяните успешна жътва, Зевс и Атина да им помагат и след това помоли за вода. Момиче на около четиринадесет години със смели очи и плътна руса, зле подстригана коса му поднесе стомна с топла вода. От гумното миришеше на зърно. Едно магаре похъркваше и се чешеше. Селянка с налети бедра, показващи близостта на Коринт, който умееше да купува и продава, се наведе и отново започна ловко и бързо да реже дебелия, лъснали класове пшеница и да ги слага в кошница. Момичето ги нареждаше — с

отрязаната част на юг — върху трамбованата черно-виолетова земя на гумното. От гумното се вдигаше лек прах; към него се отправяха товарни мулета, волове теглеха талиги с цели тежки колела.

— Кълна се в кучето и гъската — рече Полиандър, като връщаше стомната — девойките в Коринт също както преди са гостоприемни и прекрасни! И майсторите също както преди ги поставят върху вази, в бронз и по колоните, украсени с акантови листа.

Селяните се усмигнаха на мъдрите му думи, а девойката, поднесла му стомната, от учудване пъкна палец в устата си.

— Бързам за Коринт — продължи той. — Уморих се от слава и искам мирен живот! Имам истински червен сок от пурпурни раковини, които съм виждал как ловят, кълна се в кучето и гъската. От финикийците се научих да боядисвам платове в червено и съм го правил при най-добрите майстори в Тир, Кос, Тизент.

И той показва жилестите си пръсти, по които космите бяха оцветени с цвета на кръвта. Селяните уплашено потръпнаха, а един старец с щръкнал дебел нос му каза:

— Ти пита за Скиронския път? Той е пред теб.

— Благополучен ли е Скиронският път? — попита тогава войникът Полиандър.

— По-благополучен е от всеки друг път.

— По мое време — изрече сдържано войникът — силните и бързащи пътници съкращаваха пътя. Те свръщаха по пътеката, която се наричаше Алмийска. Оттам не можеха да минават мулета и волове, но краката ми добре помнят тази пътека.

Селяните се спогледаха. Войникът видя по лицата им да се изписва страх.

— Може би върху пътеката е паднала скала? — попита той. — Или се е разтворила нова пропаст? Или боговете са пуснали водопад?

Старецът с щръкнал дебел нос рече:

— Лошо място.

— Разбойници ли? — попита войникът, като се засмя и показва на селяните късото си копие и правия тънък меч с дръжка, украсена със сребърни гвоздеи и слонова кост. — Ха-ха! Много ли са? Ха-ха!

Старецът се почеса с крива пръчка между плешките и повтори неохотно:

— Лошо място. Върви по Скиронския път. По-добре е. От години вече никой не минава по Алмийската пътека.

— Къде има повече предзнаменования? — попита решително войникът.

— На Скиронския път.

— Тогава от кого да се страхувам?

— От сина на Еол — отвърна старецът и се огледа страхливо.

Войникът се разсмя.

— Синът на Еол? Син на бога на ветровете? Кой е той? Ветрец?

— Ще видиш — отговори старецът и се отдалечи. Другите селяни отдавна бяха изоставили разговарящите на такава опасна тема.

Войникът Полиандър се изсмя преднамерено силно, вдигна шлема си с гребен от конски косми, грубите брони за гърба и гърдите, които се съединяваха на раменете с изпочукани метални плочки. С тъга видя, че кечето, с което беше подплатена бронята, е проядено от молци. „А аз възнамерявах да продам изгодно въоръжението си в Коринт. Ще се наложи да купя парче гръцко кече, за да поправя бронята... Работата е лесна, но гръцкото кече не се цени, а прекрасната персийска материя е отишла! Нима и молците са предзнаменование?“

Той замърмори, нарами нагрятото от слънцето оръжие, тръгна с широки крачки, сякаш се стремеше да се приближи към опасността, и се отправи по Алмийската пътека.

* * *

Той вървеше и шляпаше с подметките на обувките, чиято кожа беше подплатена с корк. Умело завързаното въоръжение прозвънтяваше и напомняше за походите и приятелите, които времето бе погълнало, както бездънната бездна изяжда мореплавателите.

Като излезе от селището, той видя пресъхнал ручей, скрит под храсти. Няколко кози, изправени на тънките си задни крака, гризеха листата им. Коритото на потока беше засипано със сивкавосини камъни и над тях във вид на едва видими изпарения се виеше зла безжизненост. От високите стени на ручея струеше пясък и създаваше такъв звук, сякаш някой стържеше с нож меко дърво. Войникът се почувства зле. Той спря и дълго гледа козите, докато не му се дояде.

Тогава извади от торбата питка, заръфа я с предните зъби като козите, за да удължи удоволствието и за да обмисли положението, прехвърли погледа си върху голите и бляскащи скали, където трябваше да се изкачи. „Дали пък да не тръгна по Скиронския път? — помисли той. — Значи да се върна? Но няма може да се връща войник, който току-що се е хвалил как е превземал скалистите крепости на Иран? Срамно ще бъде за войник на Великия!“

И той започна да си припомня Алмийската пътека, по която се бе изкачвал за първи път преди тридесет години, ако не и повече. Тогава седеше върху раменете на чичо си. Чичо му беше млад, силен. От дългите му потни коси миришеше на масло, хитонът му беше мокър и момчето внимателно докосваше полегатото му рамо. Чичото поглеждаше момчето с насмешлива строгост и му подаваше късче питка, от което се разнасяше миризма на дим и маслини. Тогава за Алмийската пътека не се чуваше нито една лоша дума, нито пък се говореше нещо за безпощадния син на Еол.

„Защо безпощаден? Откъде накъде безпощаден? Кой му бе надянал тази дума — наказателна, причиняваща силна болка и заставяща да се подчинява като кучешки нашийник? Кой, кълна се в кучето и гъската?“

Той спря, остави въоръжението си върху камъните и нетърпеливо погледна надолу. Беше изминал доста път по Алмийската пътека. Откриваше я, въпреки че беше обрасла и на места следите от нея трябваше да се търсят напрегнато.

Селището долу се беше сляло с маслиновите дървета и лозята. Долината беше приела цвета на обикновените недялани камъни. Беше се осъществило изключително силното му желание да се изкачи колкото е възможно по-високо. Беше сам сред несъкрушимите, вечните камъни. И около него цареше нетленна, вечна тишина. Но не и в него. В него както преди забързано нарастваше чувството за предстоящо зло, което е невъзможно да се избегне, но е невъзможно и да се изтърпи.

Войникът, също като кон, който от нетърпение рови с копито, удари няколко пъти с крак по земята. Бутна камъка, върху който беше сложил оръжието. Мечът звънна. Боговете му разрешаваха да се въоръжи. Той закачи меча на пояса си, а останалото въоръжение сложи в чувал, който закрепил здраво на гърба си.

Вървеше по-лесно. Крачеше и мислеше, че нетърпението — както правилно казват мъдрите хора — е роднина на прибързаността. Де да бе тръгнал по Скиронския път! Щеше да се лепне към някой керван, щеше да разправя на търговците за начините, по които бе боядисвал тънките и с приятен дъх дрехи на източните владетели. Търговците щяха да го гледат с възмущение, щяха да се радват на такъв защитник и спътник, а вечерта щяха да го нагостят с голямо и тлъсто парче овче месо. И в нощния мрак край пламъците на огъня той щеше да се чувства сякаш е на площад през деня.

А тук през деня изпитва тревога, сякаш над него е надвиснала нощна дъга. Като си спомни за боите, в главата му се мярна мисълта: „Какъв бояджия си ти?“ Когато наближи Коринт, не му се досвидя щипка от скъпоценния пурпур, от който с последните си пари бе купил три кесийки. Той бе разтворил тази щипка и бе оцветил малко късче тъкан, откъснато от четириъгълния нараменник, който носеше на лявото рамо. Космите по ръката му се бяха боядисали в кървавочервено, а платът неочаквано се бе превърнал в нещо сивкавокафиникаво. „Какво става, нима майсторът в Тир не му бе дал подходяща смес? Напразно му платих толкова драхми?“

И пред очите му се мярна мазето, където в широки и ниски каци бавно кипеше пурпурът, а край каците се въртяха весели майстори с гладки лица и дръзки очи. Край вратите в корита лежеше тепавична глина и двама роби я месеха с крака, глината цвърчеше между пръстите им. Ах, тирските бояджии го бяха измамили! В мазето царуваше измама — също както в двора на цар Касандър и навсякъде!

И ето, той отива в Коринт, а Коринт, коварният и безпощаден град на търгаши и мореплаватели, лежи толкова близо и толкова далеч! Какво го чака в Коринт?

За да не помръкват надеждите му и за да преодолее по-скоро този непонятен страх, той ускори крачките си. Струваше му се, че накрая пътят ще покрие всичко със забвение, и той радостно се вгледа в една голяма скала, наподобяваща пън на отрязано дърво, надвиснала над него сива скала с виолетово подножие. Още едно предзнаменование? Войникът бързо заобиколи скалата.

Пред погледа му се откри долина, обраснала с дъбове. Дълбоко долу, където свършваха дърветата, започваше сипей, а под него, сред камъните реवेशе зелен поток и хвърляше нагоре бяла пяна. Пепелта на

горещото слънце покриваше и дъбовете, и сипея, и камъните край зелената вода.

Пътечката изчезна напълно. Погълнаха я дъбовете.

Войникът навлезе в сянката им. Дъбовете растяха нагъсто, сянката им беше плътна, но и в нея той продължаваше да се чувства зле, сякаш се намираще на дъното на яма с плесенясала вода. Потокът ревеше безжалостно и глухо. Цялото небе беше покрито с неподвижните корони на дъбовете, а долната част на стволите им беше настръхнала от къси, изсъхнали клони, които хващаха войника за плаща, за меча, за торбата и манерката.

Като забързано шепнеше молитви към боговете, войникът излезе от дъбовата гора и препъвайки се, защото торбата се смъкна от рамото му, а той нямаше нито време, нито желание да я оправи, побегна по сипея, зад който се виждаше друга скала. Вече и не търсеше пътечката.

Скачаше по камъните, подхлъзваше се, падаше. Камъните се сриваха и се търкаляха надолу. Поставяше крак в ямичката, където току-що бе стоял камък, а тя сякаш гореше и той отчаяно отскачаше от нея. Изподра си ръцете. Краката му бяха изранени. Подметките, същите подметки, които бяха издържали целия път от Евксинско море до края на Тиванда, се отпориха и скоро изгуби едната от тях.

Разяждаща и кисела пот стесни кръгозора му. Изчезна обичайната му наблюдателност и виждаше напред не повече от дължината на десет копия. Продължаваше да се движи само благодарение на привичната дарба на войника, когото Великия бе научил да върви напред при всякакви обстоятелства, защото тази добродетел е главна цел на човешкото съществуване и стремеж на боговете.

Слънцето, налюбувало се на покорността на скалите, сипея и дъбовете, а също на рядката духовна красота и настойчивост на войника, прибра сивата и зла жегга, която подкопава силите, както водата подкопава стената, и пушна меки, влажни виолетови сенки. Войникът пийна глътка вода, ободри се и възкликна:

— Кълна се в кучето и гъската, ще намеря тази изчезнала пътека!

И там зад скалата, която трябваше да заобиколи, чу твърде необичаен и странен за тези планински места звук. Чу свистящ и жужащ шум, какъвто изпуска хвърлен диск. Войникът превъзходно познаваше този шум. Бяха го учили да хвърля диск не само за игра, но

и за да се създаде у него увереност при хвърляне на камъни по неприятеля.

Той се прислони към скалата и се вслуша. Звукът нарастваше, разстилаше се и внезапно, също сякаш пропадна някъде, замлъкна и изчезна.

Над скалите се възцари дразнеща тишина. Отново трябваше да гадае в тази разяждаща като киселина тишина... На войника му се прищя да вика отмерено заедно с други войници, както викаха отмерено, когато теглеха обсадна машина или в боя.

Най-после се реши и заобиколи скалата, а от другата страна видя също такъв сипей, каквито бе преминал доста досега. Стори му се, че се надигна вятър. Спомни си думите на стареца за сина на Еол и потръпна. Тази мисъл прогърмя над него, сякаш беше звук от огромна тръба. Приседна на камъните и дълго и хрипливо поемаше въздух.

После обиколи още една скала и прекоси още един сипей. Той вече с опасение се приближаваше към скалите, където свършваха сипеите, държеше се за меча и призоваваше боговете, включително и Еол. Поглеждаше иззад скалите внимателно и веднъж дори, преди да погледне, заточи меча си на един камък.

Внезапно шумът възникна отново. Само че сега не приличаше на шума от хвърлен метален диск, а можеше да се сравни с шума на морски вълни, които, налегали се в дълбоките води, настъпват към брега и си играят с крайбрежните камъни. Шумът долиташе някъде отгоре, макар небето както преди да беше съвсем безоблачно. Нарастваше с такава бързина и сила, че войникът отскочи от скалата. Шумът премина зад скалата, а от нея отлетяха няколко камъка, както ножницата отлита от ножа, когато го размахат яростно.

Войникът Полиандър се страхуваше. Но той беше войник и макар сърцето му да изтръпна, реши да се изправи с лице пред врага. Полюшваше се от страх, едва движеше омекналите си крака, но заобиколи скалата.

Зад нея нямаше повече сипеи. Откри се малка долина. От планината бягаше весел ручей и се изливаше в тази долина. По бреговете му растяха дъбове и овощни дървета. По-надалеч ручейт се вливаше в река, чийто шум се дочуваше слабо в долината.

* * *

По протежение на ручея в сянката на дъбовете, които образуваха алея, Полиандър видя път с много странна форма, какъвто не бе виждал дотогава. Този път, прокаран в камъните, с цвят на мокра тапа, представляваше нещо като колотовоз, приличаше на жлеб или на безкрайно дълго русло, започващо някъде горе и завършващо долу в малка падинка и неголямо блато, което сякаш беше изтъпкано от копитата на огромен кон.

По това русло, като се мяркаше сред дъбовете, чиито сенки падаха върху широкия му мускулест гръб, космат, плещест, опасан с кожи великан търкаляше нагоре черна, полирана до блясък каменна топка на големина колкото три човешки боя. Великанът дишаше бавно и тежко. Провисналият му корем, приличащ на винена бъчва, ту се опираше в камъка, ту се отделяше от него. Палците на краката му се впиваха в руслото на потока и Полиандър изумен видя, че те бяха издълбали в него стъпала.

„Кълна се в гъската и кучето! — възкликна Полиандър на себе си, като поразено гледаше великана. — Много чудеса съм виждал, но такова срещам за първи път. Кой ли е този могъщ мъж, който търкаля камъка със силата на морска буря?“

В това време великанът чу Полиандър да се приближава, обърна към него огромната си глава с рижави мустаци и брада и с усилие каза:

— Слава на боговете, минавач. Р-р-р-радвам се! Влез в колибата. Р-р-р-радвам се! Запали огън. Сложи боба. И смеси вино. Р-р-р-радвам се! — Казваше „Радвам се“ всеки път когато поставяше стъпало във вдлъбнатините на камъка, издълбани от пръстите на краката му, и в такт буташе камъка нагоре.

— Кой си ти, о, чудо? — попита войникът Полиандър.

— Сега ще се върна — отвърна великанът и изръмжа. — Р-р-р-радвам се! Зад колибата има кладенец. Спусни се. Отстрани има яма. Р-р-р-радвам се! В ямата има сняг. Смеси с виното. О, р-р-р-радвам се!

Той още веднъж погледна към Полиандър. Сега войникът успя да разгледа лицето му. Беше набръчкано, старо, но изпълнено с онова победно изобилие на дни, което се среща толкова рядко и преди всичко

говори за необикновена сила и умелото и търпеливо изразходване на тази сила.

Полиандър тръгна заднишком към колибата. Великанът буташе камъка, а камъкът като да беше върху вал бързо се търкаляше нагоре, ставаше все по-малък и все по-блестящ, така че изглеждаше сякаш великанът носи към яркосиньото небе отливка от стопен яркооранжев метал.

Полиандър влезе в колибата, раздуха дъбовата жар в огнището под големия котел, където вече плуваше накиснатият боб. Хвърли няколко дървета, намери кладенеца край колибата и се спусна към него, като стъпваше внимателно по студените и мокри стъпала.

Преди да стигне до водата, видя две ниши. В първата бяха наредени глинени делви с вино, а втората беше натъпкана догоре с плътно слегнал се сняг. Полиандър повдигна на рамо най-близката делва. Делвата се разклати. Вътре нещо избълбука. Замириса на вино.

— Кълна се в кучето и гъската, няма скоро да се отдели от него! — възкликна Полиандър, като имаше предвид добродушния великан.

С мъка занесе до колибата най-малката делва с вино, а после се върна за сняг, в който намери завито в целебни треви месо от дива коза. Сложи месото в боба, а когато смеси виното с вода и сняг, пусна в него малко подправки, от които носеше няколко скъпоценни стиски още от Изтока.

Едва смеси виното, когато отново се разнесе ужасният шум, едновременно свистящ и жужащ, подобно на метален диск, хвърлен от гигант. Полиандър изскочи от колибата. На прага хвърляха сянка клоните на дъб. Далеч долу се носеше по руслото си кръглият камък. Над коловоза трептеше лека разноцветна прах и очертаваше потока. Каменната топка достигна предназначения ѝ край и заседна в блатото, като пръсна на всички страни тревистозелена кал.

Великанът поглеждаше изпод голямата си ръка към слънцето и се спускаше от планината с клатушкащата се походка на моряк. Когато се приближи до колибата, той обърса ръце в козята кожа, обгърнала бедрата му, и неловко се усмихна.

— Доволен ли си, пътничко? — попита той с хриплив бас. — Аз се р-р-р-радвам!... Р-р-радвам се. Откъде идваш? Накъде?

В колибата стана тясно, стегна се и сърцето на Полиандър.

— Кълна се в кучето и гъската — отвърна той с глух глас, — няма тази пътека не води към Коринт?

— Към Коринт? — с усилие попита домакинът. — Р-р-радвам се! В Коринт!

Великанът подаде на гостенина вода да се умие. Гледаше как войникът мие краката си, после ръцете и голямото му квадратно като маса лице, изпъстрено с дълбоки бръчки на селски грижи и труд, беше изпълнено с мисли. Изглежда се чудеше какво е това Коринт. И войникът си помисли, че няма да бъде толкова лесно да накара гиганта да го разбере.

— В Коринт! Отивам в родината си! — възкликна високо войникът, сякаш говореше на глух.

— В Коринт? Р-р-радвам се! Сядай. Яж.

Те ядяха мълчаливо боба. После домакинът с ръце, които явно бяха свикнали с горещо, извади от котела месото от дива коза и го сложи на дъска. Посипа обилно месото със сол и посочи към виното.

— Сол? Р-радвам се! Много ще прием. — И той се разсмя, като се държеше с ръце за корема. Виждаше се, че с труд подбира думите и изреченото му доставяше голямо удоволствие, опияняваше се от него като от силно вино.

Почистиха ръцете си със среда от хляба и домакинът притегли към себе си съда с вино и снежна вода. Миризмата на подправките му беше много приятна и това също говореше, че отдавна не е виждал хора. Войникът лакомо ядеше месо, със здравите си зъби трошеше костите и беше горд, че след дълга самота великанът бе видял именно него, Полиандър. Сърцето му се изпълваше с гордост.

— Радвам се, кълна се в кучето и гъската! — възкликна той. — Ще се наслаждаваме!

И той вдигна дървената чаша с вино. Някога бе пил физаско, лесбоско, накоско и най-прочутото хиоско вино. Разбираше той от вина. Но това вино беше най-доброто от всички. И той с красиви думи изрази на домакина своето удоволствие.

— Р-р-радвам се! — прогърмя той. — Р-р-радвам се! Пий. Р-р-радвам се!

И му наля вино от делвата.

Сам великанът пиеше малко, беше му достатъчно да гледа как другият изпитва наслада. Докато пиеше вино, войникът искаше да

спори, да разказва какво е спечелил и разпилял.

— Нима отгук отдавна не е минавал пътник? — попита войникът.

— Отдавна — отвърна домакинът му и широко се усмихна. Радвам се.

— А ти отдавна ли си тук?

— Отдавна — отвърна великанът. — Днес е последният ден — последният, последният ден, да!

— Как последният? — попита войникът. — Нима си продал колибата си, градината и нивата? Къде е купувачът? И скъпо ли ги продаде?

— Зевс, да бъде прославен, ме освободи — обясни домакинът, а сините му като небето очи засияха. — Радвам се! Последният ден.

— Слава на Зевс — с привичен глас изрече войникът. — Но Зевс не е купил колибата, градината и нивата ти, нали?

Тогава великанът с много жестове и като говореше разделно, за да го разбере вой ни кът, поясни:

— Зевс ме постави тук. Зевс ме освободи.

— А жреците? — рече войникът, като отпи от виното. — Да не би да искат да издигнат тук храм? Мястото е красиво.

— Не жреците! Зевс — настойчиво повтори домакинът. — Мен тук ме постави Зевс! Самият той!

— Зевс? Кой си пък ти, че сам Зевс да те е поставил тук? — попита с лека насмешка Полиандър.

— Аз съм Сизиф, син на Еол.

Войникът запремига и виното се разля в гъста струя по студените му колена.

— Кълна се в кучето и гъската! — проговори той със заекване. — Значи ти си Сизиф! — И тъй като великанът утвърдително заклати глава войникът отпи отново вино от чашата и продължи. — Чувал съм за Сизиф, син на Еол, бог на ветровете. Зная, че е управлявал Коринт и това е било отдавна, още преди времето на Омир.

— Това съм аз — отвърна Сизиф с такава величествена простота, че войникът изпусна чашата и почувства как дебелия дъбови греди, на които лежеше покривът, се разлюляха пред очите му.

— Кълна се в кучето и гъската, значи това си ти!

— Това съм аз, Сизиф — отвърна великанът и отпи от чашата. — Пий!

Войникът не можеше да пие и домакинът му трябваше да се впусне в обяснения, колкото и да му беше трудно.

— Много съм грешил. Убивах невинни. Грабих. Гаврех се. Зевс ме наказва. Вечно трябва да търкалям нагоре в планината тази скала. Камъкът стига до върха, после неведома сила го хвърля надолу. Ти сам видя. И днес... видя последния ден. Бях послушен. Вчера Зевс ми се яви и каза: „Последен ден.“ Р-р-р-адвам се! — И той се разсмя.

Войникът потръпна от страшна мисъл и попита:

— Кажи ми, а, почтени Сизиф, син на Еол. Ти беше наказан, когато вече попадна в подземното царство на мъртвите, във владенията на Хадес. Нима и аз се намирам в това царство?

— Безброй дни търкалях аз камъка по планината в подземното царство на Хадес — отвърна Сизиф. — Повтарям, бях послушен и не гневях боговете с роптания. Прощката на Зевс се състои точно в това, че без да забележа, преминах от подземното царство тук, под слънцето. Ето защо се радвам, че те виждам теб, пътничко!

— Кажи ми, Сизиф, син на Еол — попита войникът, — какво представлява подземното царство на Хадес? Ти умееш кратко и силно да изразяваш изводите си.

— Киша. Дъжд. Влага. Винаги — отвърна Сизиф.

— Кълна се в кучето и гъската — възкликна войникът, — не можеш по-силно да изразиш благодарността си към боговете за слънцето и за виното!

— Пий — рече Сизиф и се засмя. — Р-р-р-адвам се!

— Хвала на мъдрия Зевс — изрече войникът, като взе чашата с мътно червено вино. — И отдавна ли си сам тук, в планината?

— Отдавна — отвърна домакинът. — Търкалях камъка от изгрев до залез. Бях послушен.

— А след залез си окопавал градината, ловил си животни, събирал си плодове. — Великанът кимна с глава и войникът продължи да изброява трудностите в живота му. — Тежко е в горещината. А още по-тежко в дъжда, когато приближава зимата. Сигурно ти е пречила водата...

— О, цели потоци! — викна великанът. — Насреща ми — река! Право в гърдите. Камъкът във водата. Ръцете се плъзгат. Мокро. Вървя

срещу потока... Но аз съм покорен на боговете. И ето, Зевс ми прости!

— Хвала на мъдрия Зевс — каза войникът. — Моля те, налей ми още вино. За последен път пих нещо подобно в Иран.

— В плен ли си бил?

— Аз, в плен? При гнусните и страхливи персийци? — изрече с презрение войникът. — Нима не знаеш, че Александър Велики прекоси Персия от началото до края?

— Не зная — отвърна Сизиф. — Аз търкалях камъка. Кой е Александър?

— О, богове! — възкликна Полиандър. — Той не знае кой е Александър, цар на Македония! Значи не знаеш за спечелените от него сражения, за това, как разби цар Дарий и разруши индийското царство Пора, как се ожени за прекрасната принцеса Роксана и как събра множество съкровища?

— Нищо не зная — отвърна Сизиф. — Камъкът беше тежък и ми беше трудно да се оглеждам.

— Кълна се в кучето и гъската — викна войникът, — ще ти разкажа всичко от началото до края! Налей ми вино.

Великанът му напълни отново чашата и Полиандър започна да разказва.

* * *

Спусна се нощта. През клоните на дъбовете надзъртаха звезди. Клоните бяха неподвижни, неподвижни бяха и планините зад тях, в колибата едва се чуваше ромоленето на ручей. Сизиф седеше, обхванал с големите си ръце колената, а медночервените лъчи на пламъците в огнището осветяваха лицето и очите му — добили синия цвят на водата.

Войникът разказваше за градовете на Изтока. Градовете, построени от тухли, изсушени на слънце и здраво споени с черната, лепкава смола, оригинален и натурален продукт на вавилонската почва. Говореше за оазиси, в които растат високи палми, даващи толкова полезни неща от ствола, клоните, листата, сока и плодовете си, колкото са дните в годината. Разправяше за салове с мехури от кожа, които превозват по многоводните реки с високи изкуствени бентове

прекрасните дарове на земята — коне, подправки и жени. Такива са Персия, Египет, Индия...

— А какво стана с тях? — попита Сизиф.

Войникът се изправи и вдигна нагоре чашата с вино.

— Хвала на боговете! — възкликна той. — Ние прекосихме Хелеспонт и принесохме върху развалините на вероятно известния на теб Илион жертва на нашия прародител Ахил, после се отправихме към реката Граника, където победихме персите. Тръгнахме по тяхната страна, палехме градовете, разрушавахме язовирните стени и сечахме дърветата в оазисите. Пътищата, по които вървахме, бяха настлани с цели гори палмови дървета. Ние всичко унищожавахме и палехме! И стигнахме до толкова горещ пояс, докдето не могат да стигнат хора. — Разпален от виното и собствения си разказ, Полиандър продължи. — В това пусто пространство срещнахме само сатири с пурпурни рога и златни раздвоени копита. Косите им бяха разрошени, носовете сплеснати, на бузите им имаше пъпки, тъй като те постоянно се отдават на любов, музика и вино. Убивахме ги. Убивахме и сирени. Тези горещи, пресушаващи същества седят на поляни, покрити с цветя, а около тях са пръснати костите на хора, загинали от любов към тях. Убивахме кентаври и пигмеи — етиопски и индийски. Само с моя меч — ти го виждаш, о, Сизиф — унищожих цяла фаланга пигмеи, кавалерията им. Всяка пролет те яхват козли и овни и в боен ред тръгват да търсят яйца от жерави... Ха-ха-ха!

— Р-р-р-адвам се! — викна великанът и вдигна чаша. Невидимите, тежки планини се отзоваха с гръм на тежкия му глас.

— Разрушавахме и палехме всичко това — продължи войникът — в името на Ахила и за слава на неговия потомък Александър, цар македонски! От това забогатя Коринт. От това забогатя и цар Касандър, който постъпи неблагоприятно с мен...

Войникът залитна от злоба, опиянението и внезапно хрумналата му мисъл. Той погледна великана, седнал неподвижно край огнището.

— Сизиф, син на Еол! Ти ли си цар на Коринт?

— Аз бях цар на Коринт — отговори Сизиф.

— И пак ще бъдеш цар на Коринт! — възкликна войникът. — И ще бъдеш цар на цяла Гърция. Ще унищожиш користолубивия, алчния, жадния за удоволствия, неблагоприятния цар Касандър. И ти ще се възцариш!

На войника му се искаше да каже, че на трона ще застане малолетният син на Александър Велики... Но как да го изговори? Очите на Сизиф блестят, явно на него му се иска да царува, а не е известно дали ще постави на рамената си малолетния наследник на Александър. За да подчини окончателно Сизиф, войникът извика:

— Ти ще наденеш пурпурната мантия и ще се възцариш! Знаеш ли... знаеш ли, Сизиф, че боговете са ме изпратили при теб?

— Р-р-р-радвам се!

— И ти ще напуснеш тези места и ще тръгнеш с мен.

— Р-р-р-радвам се!

— Ще грабим, ще убиваме, ще изнасилваме и ще събираме съкровища!

— Р-р-р-радвам се! — ръмжеше великанът. А планините зад дъбовете му пригласяха в дълбините на ултрамариновата нощ.

Великанът се смееше и се поклащаше от възторг. Огънят играеше ту по широките му плещи, ту преминаваше върху кръглите му като купи сено колена. Войникът викаше и лъжеше. Няма нищо по-прекрасно от това да гори подпаленият град... Но всъщност в подпаления град е страшно. Персите и индийците стрелят иззад всеки ъгъл, под пламъците загиват съкровища, лютият дим реже очите, младите жени се хвърлят в огъня, а за победителите остават само старици, които е крайно неприятно да убиваш — мечовете се притъпяват от сухожилията и костите. На самия него дори лъжите му се струваха не много убедителни и като гледаше червения огън в огнището, си спомни за царския пурпур, в който обеща да облече Сизиф.

— Твоите кози кожи, в които си облечен, о, Сизиф — каза Полиандър, — са с калнокафеникав цвят. Дай ми ги...

— Защо? — попита Сизиф.

— Дай ми ги и аз веднага ще ги превърна в пурпур!

Той намери още един котел, напълни го с вода, бързо я кипна и изсипа в нея всичките си прахове пурпур. Водата се завъртя в цветни петна. Полиандър натопи в нея козята кожа, а след това на няколко цепеници я просна край огнището. Любуваше се на алената козина и му се привиждаше шумният Коринт как чества цар Сизиф, мъртвата глава на Касандър в краката му и самият той — Полиандър, военачалник, застанал рамо до рамо със Сизиф.

— Ние вървим, о, Сизиф, вървим към славата! — викна той. — Притрябвала ти е тази жалка долина! Ти не си могъл да спиш в нея, защото през нощта си обработвал градината, копал си, поливал си, ловил си в мрежата риба, а в капаните — диви животни. Ти ще спиш на пух под песнопенията на красавици, ще спиш дълго, до пладне.

— Ще се р-р-р-радвам да поспя... — изръмжа, като раззина твърдата си уста Сизиф. — Р-р-р-радвам се...

— Ти си цар на Гърция, а аз съм твой съуправител... — С тези думи Полиандър легна на леглото, по навик пъхна под главата си нагръдника, покри краката си с овалния щит така, че кукичките и бримките за закрепване стърчаха навън. Покрай тялото си положи своя къс аргоски меч и веднага след това заспа.

* * *

Войникът се събуди от силния шум на сражение. Както винаги почувства студен, треперещ страх в стъпалата на краката, който после премина в глезените. Но както подобава на войник на Александър Велики, той веднага се пребори със страха и скочи, като държеше в ръката си меч.

Беше ранно, свежо утро. Шумът от сражението утихна. Войникът тръгна по тънката ивица светлина, като присвиваше очи. Отвори вратата.

И от прага на колибата войникът Полиандър видя, че над червените планини се извисява жълто-червена заря, а долу в долината, осветен от лъчите на тази заря, нагоре в планината се търкаля огромно базалтово черно кълбо.

И го търкаля Сизиф.

Тогава Полиандър възкликна с треперещ от пиянството и от изумление глас:

— Кълна се в кучето и гъската, не вярвам на очите си! Това ти ли си, Сизиф? Нима мъдрият Зевс не ти прости? И нима не се съгласи с мен двамата заедно да отидем в Коринт и по-надалеч, накъдето ни поведе съдбата?

И тогава отговори Сизиф, като продължаваше да търкаля камъка:

— Бедрата, колената и стъпалата ми са стари. Младото поколение гърци върви прекалено бързо. Мога да изостана и тогава ще загубя сили някъде на Изток, сред горещите пясъци на пустинята... А тук... Свикнал съм си тук. Имам си боб, капани за диви кози, понякога вино и сирене за мезе. Какво ми трябва повече? Свикнал съм. Върви, пътнико, в твоя Коринт, а аз ще вървя в моята планина.

И той тежко, с напрежение запристъпва и затъркаля камъка.

* * *

Преди да се скрие от погледа на войника, Сизиф изръмжа на себе си:

— Р-р-р-радвам се да мърморя срещу вятъра, да търкалям безполезни камъни, вместо да сея бързо нарастващото зло...

Беше отвикнал да изговаря такива дълги изречения и затова го каза толкова неразбрано, че войникът не го чу, но и да го беше чул, едва ли щеше да го разбере.

От огромен и могъщ, като се отдалечаваше, Сизиф ставаше все по-сух, а камъкът му отново се превръщаше в разтопен метал. Те и двамата бързо приближаваха върха на планината, откъдето невидимата сила щеше да запрати камъка обратно. Войникът не искаше отново да чуе отвратителния, пищящ и тътнещ полет на камъка, затова набързо събра доспехите си и хукна по пътеката, която явно личеше пред него.

Крачеше по пътеката и чувстваше как ожесточено бие сърцето му. Предчувстваше, че Коринт няма да го посрещне по роднински, а със закоравяло сърце. Май най-добре ще е въобще да не се показва там! Ами тогава, къде е родното му място? Той е изстреляна стрела и няма щастлив вятър, който да я отвее встрани. Кой ще боядисва с пурпур дрипите и вехториите?

И той още веднъж погледна назад към Сизиф.

Сизиф беше високо на остроото било. Козите кожи по рамената му блестяха като пурпурни — та нали вчера Полиандър така глупаво ги бе боядисал. Изразходва последния си скъпоценен пурпур, ех... И Полиандър проговори с прегракнал глас:

— Кълна се в кучето и гъската, о, Сизиф! Ненаправно Хомер те е нарекъл користолюбив, лош и лукав, о, коварен син на Еол. Ти ме

измами! А дали това не е предзнаменование, че винаги ще ме мамят?

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр.15-17/1987 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.